

Dragi profesore!

Pružili su mi priliku da se oprostim od Tebe riječima koje nisam nikad izrekao dok si bio s nama, ali si znao da ih nosim u sebi, u dugom vijeku našeg suživota. Tvoja osobnost, kao znanstvenika i čovjeka, od našeg prvog susreta predodredila je moj životni put, znanstveni i osobni, što je nemoguće razdvojiti. Pa dozvoli da se ispriča moj suživot s Tobom, životna priča, ni po čemu jedinstvena, ali mali doprinos slici Tvoje osobnosti, koju ispunjuju mnogo bitniji, zapisani i nezapisani, podaci, suputnika na Tvom dugom plodotvornom putu.

Prvi puta sam sreo tu neobičnu i impresivnu pojavu 1968. Treća godina geologije na RGN fakultetu. Predavanje iz Nauke o rudnim ležištima, tako se zvao taj predmet, slušali su ga geolozi, rudari i studenti nekih drugih fakulteta. O neobičnom profesoru, geologu, koji dolazi s terena iz Alžira, kao ekspert UN-a, ispričati priču o rudnim ležištima u dva tjedna i zbog istraživačkih obveza se vraća u planine Alžira. Predavaona je bila popunjena do posljednjeg mjesta, 100-tinjak slušača, žamor, smijeh, a u predavaonu ulazi markantna osoba, visoka skoro dva metra, orlovskog nosa, s knjigom Schneiderhoena pod miškom. Stao je pred nas i u mukloj tišini započela je simfonija suvislih misli, kratkih ili dugih rečenica bez krpanja padeža ili traženja prave riječi. Bio je i ostao najbolji predavač geologije na našem Sveučilištu.

Znatiželja nas je gonila da saznamo više o profesoru koji je unio predivnu logiku u šumu štreberskog bubanja predmeta, punih memorirajućih podataka, koji su se, istini za volju, isto tako uzbudljivo i suvislo mogli predavati, ali to sam saznao kasnije od onih majstora retorike iz drugih područja geologije. Geologiju, u punom smislu riječi, otkrivao je u svojoj cjelini. Sve postaje logično i povezano, orogeni i kratoni, kristalizacija magme, geneza i redoslijed formiranja stijena, a uz njih rudnih i petrogenih minerala. To je bio čovjek, rodilo se u mojoj studentskoj glavi, kojeg treba slijediti.

Široko znanje, također nužno za potpuno razumijevanje geologije, stječe diplomom iz dvije discipline, geologije i kemije. Uz poznavanje nekoliko stranih jezika, usavršavanje iz rudne mineralogije traži na prestižnom Heidelberškom univerzitetu kod čuvenog Rahmdora. Ogromno terensko iskustvo, važan preduvjet za vrhunskog geologa, stekao je vodeći istrage u džunglama Burme, Venezuele, Središnje Afrike, planinama i pustinjama Sjeverne Afrike, te na svim terenima bivše države. Uz to, obnašao je brojne dužnosti od općeg društvenog i političkog značenja, u ministarstvu znanosti, kao rektor i brojne funkcije u međunarodnoj znanstvenoj i studijskoj razmjeni.

Bio sam jedan od brojnih kojima je Jurković bio uzor. Nije bilo lako dostizati tako visoke ciljeve, ali bilo je vrijedno pokušati, iako je bilo očigledno da je to u potpunosti neostvariv cilj.

Bio je, kako često običavamo reći, moralna vertikala. Neki jalovi pokušaji diskreditacije brzo su se ugušili u svojoj jalovosti ili nedobronamjernosti. Njegovo enciklopedijsko političko iskustvo stjecalo se kroz političke promjene od carevina, kraljevina, NDH-zije, socijalističkog eksperimenta i pada berlinskog zida. Preživio je sve te promjene, a prisjetimo se svih drakonskih silovanja nad ljudskom prirodom u tom dugom vremenskom periodu.

Na pitanje kako je to uspio, odgovor je bio: „Sistemi se mijenjaju, ali čovjek mora ostati čovjek.“ I BIO JE ČOVJEK.

Pod njegovim moralnim i politički principijelnim autoritetom spašene su mnoge glave i karijere, čak i onih koji su bili na suprotnoj strani njegovih svjetonazora, ali ih je poštovao zbog vrijednog doprinosa u znanosti. Teško mu je padao ovaj nesuvisli antagonizam preživjelih ideologija koji razdiru naše društvo.

Objasnio mi je pobudu Josipa Jurja Strossmayera, oca hrama hrvatske znanosti, kojem zamjeraju da je osnovao akademiju pod imenom Jugoslavenska. U toj želji, bez imalo hegemonističkih pretenzija za osvajanje tužnog i opustošenog ozemlja, nakon polu-milenijske turske okupacije, i raskidanog aspiracijama velikih sila, bila je svijest o vrijednosti južnoslavenskih naroda. Trebalo je prikupiti, sačuvati i njegovati civilizacijska i humana dostignuća, koja zapad nije ili nije htio prepoznati.

Jesu li Strossmayerove misli i riječi aktualne i danas? Da, ogledaju se u sintagmi: „Domoljublje je prosvjeta, znanost, kultura i umjetnost koje nas vode prema slobodi.“

To je izrečeno prije stotinjak godina, i teško je razumjeti urušavanje prosvjetnog i znanstvenog sustava u hrvatskoj slobodi. Jurković je bio silno razočaran, ne samo s moralnim rasulom u našem društvu, nego pratećom degradacijom sustava vrijednosti u ovom svetom hramu hrvatskog znanja i kulture. Cijeli svoj vijek vodio je brigu da Akademiju ne zahvati pošast političkog kadroviranja, i o pravednoj raspodjeli članstva prema strukama, pa i za one koje nisu trenutno u žarištu interesa javnosti ili znanstvenoj modi. Rekao je: „politici nema mjesta u HAZU“. U želji da umanjí negativni trend dolazio je na sjednice u invalidskim kolicima, drhtava tijela i glasa, ali beskompromisnim ocjenama osuđivao je sadašnje stanje i njegove vinovnike.

Nabrajao je jasne devijacije od čvrste konstrukcije Strossmayerovog projekta:

i) Nepostojanje komunikacije između institucije članova suradnika Akademije kao njezinog najproduktivnijeg dijela i uvaženog gornjeg doma, osim druženja na božićnom bakalaru.

ii) Neprincipijelno preskakanje važne stepenice institucije člana suradnika u popunjavanju novim članovima Akademije.

iii) Zanemarivanje pojedinih struka, kao npr. geografije, koja nema svoga člana posljednjih 15 godina.

iv) Popunjavanje slobodnih mjesta jedne grupacije iz redova drugih specijalnosti kao npr. smanjivanje slobodnih mjesta za geologiju.

Neprihvatanje prof. Jakoba Pamića, petrologa, u Akademiju, veliko ime hrvatske geologije u plejadi Jurković, Ščavničar, Herak, Kochansky, posebno ga je pogodilo. Geolog koji je razmaknuo žabokrečinu na geologiji Slavonskih planina i Medvednice, nakon vrhunskih radova iz BiH, aktivirao suradnju između HGI, dva fakulteta i INA-e, te uveo mlade perspektivne kadrove u međunarodnu suradnju, prof. Brunu Tomljenovića i prof. Dražena Balena, nije bio dovoljno dobar da u punoj znanstvenoj aktivnosti usprkos poodmaklim godinama nađe svoje mjesto u ovom visokom domu.

Usprkos odsutnosti iz javnosti dobro je znao što vrijedi u živom tkivu hrvatske geologije. Tko je promaknuo Geologiju Croaticu u respektabilni srednjoeuropski časopis, kao dr. Ivo Velić, prof. Igor Vlahović te prof. Mladen Juračić koji je uspio uvesti Geologiju Croaticu u kurikulum napredovanja nastavnika i istraživača.

Priznanje i epitet Osnivač hrvatske škole studiranja rudnih ležišta, rudne petrologije i geokemije, stiglo je od kolega iz Beograda, u posveti prof. Milovanovića u njegovoj knjizi Minerali i stene, nekoliko mjeseci prije njegova tužnog oproštaja. Uz iskricu zadovoljstva u staračkom oku, rekao je: „Vidiš Palinkaš, nije sve tako crno..“. I nije, stasali su njegovi nasljednici, uspješni istraživači Sibila Borojević, docent i prodekan na RGNE, Sabina Strmić, izv. prof. na sveučilištu u Tronsu, Norveška, voditelj istraživanja rudnih ležišta u arktičkom krugu, prof. Goran Durn uspješni istraživač boksita i paleotla, dr. Slobodan Miko, voditelj odjela za mineralne sirovine HGI-a, dr. Lidija Galović, glavni urednik Geologia Croaticae, istraživač lesa i kvartarnih tvorovina, prof. Sanja Kapelj, hidrogeokemičar, i brojni doktorandi po svjetskim znanstvenim centrima, i djelatnici u našim istraživačkim ustanovama.

Dragi Jura, bio si moj neprikosnoveni uzor, moj znanstveni otac. Najbolje što sam uradio, napisao, donosio sam k tebi, očekujući pohvalu ili barem pozitivni komentar. No to nisam doživio, uvijek uz pomalo tuge, što moj učitelj ne prepoznaje moj bitan doprinos. Vladalo je opće poznato pravilo „što si mu bliži, to je stroži“.

Ali, sva moja unapređenja poticao je, a izvještaje unapređenja pisao Jurković, od asistenta, docenta, izv. profesora, red. profesora, red. prof. u trajnom zvanju, i za člana suradnika akademije, te dvostruku nominaciju za redovitog člana. Pa zajedno smo bili više od 45 godina. Čitao sam izvještaje s nevjericom –... hej Jura, možda ovo ipak nisam ja.

Tvojim odlaskom ostaje velika praznina u mojim motivima i porivima, da Te slijedim i očekujem pomalo djetinjasto Tvoju pohvalu. Na tom putu koji je jednom morao završiti, ostavio si neizbrisiv trag u mom ali i brojnim drugim životima.

Hvala Ti za sve, iz naših duša nisi otišao.

BIBLIOGRAFIJA
AKADEMIKA IVANA JURKOVIĆA

